11.10.2016

KOPIOSTO
TEKIJÄNOIKEUSJÄRJESTÖ

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Re: lausuntopyyntö Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 119/2016 vp)

Teema: Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 65 ja 66 §:n soveltaminen kahden sopimuspuolen välisessä sopimuksessa olevaan yksittäiseen ehtoon

Kopiosto kiittää tilaisuudesta lausua eduskunnan lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 119/2016 vp).

1. KOPIOSTON PÄÄHUOMIOT LAKIESITYKSESTÄ

1.A. Hallituksen esityksessä myönteistä

• on luonteeltaan minimi-implementointi, pitäytyy direktiivin välttämättömissä vaatimuksissa

• vahvistaa tekijöiden itsemääräämisoikeutta ja valinnanvapautta

• toteaa selvästi, että laki ei koske sopimuslisenssiä eikä hyvitysmaksua

• hyväksyy korvausten käytön myös oikeudenhaltijoiden yhteisiin päämääriin

1.B. Kopioston muutosehdotukset (2 kpl)

- Patentti- ja rekisterihallitukselle tehtävän, lain vastaista menettelyä koskevan toimenpidepyynnön tekemisen edellytyksenä tulee olla, että sen tekijällä on oikeudellinen tai muu yksilöity intressi asiaan (56 §)
- yhteishallinnointiorganisaation kaikkien toimien kohtuullisuuden arviointia koskeva yleinen säännös (65 §) tulee poistaa

2. PERUSTELUT MUUTOSEHDOTUKSILLE

56 §
Valvonta-asian vireilletulo

Patentti- ja rekisterihallitukselle voidaan tehdä toimenpidepyyntö yhteishallinnointiorganisaation menettelystä tai laiminlyönnistä, joka on vastoin tämän lain säännöksiä. Toimenpidepyynnössä on kuvattava moitittavana pidettävä yhteishallinnointiorganisaation menettely tai laiminlyönti.

Patentti- ja rekisterihallitus voi myös omasta aloitteestaan ryhtyä tässä laissa säädettyihin valvontatoimenpiteisiin.

Hallituksen esityksen mukaan lain valvonta nojaisi 1) toimenpidepyyntöihin, joita kuka tahansa voi esittää patentti- ja rekisterihallitukselle yhteishallinnointiorganisaation menettelystä tai laiminlyönnistä ja 2) patentti- ja rekisterihallituksen oma-aloitteeseen valvontaan.

Yhteishallinnointiorganisaatioiden menettelystä voisi esittää toimenpidepyynnön kuka tahansa, täysin riippumatta siitä, onko väitetyllä laiminlyönnillä tai menettelyllä mitään yhteyttä toimenpidepyynnön tekijän asemaan tai oikeuksiin. Ehdotettu toimenpidepyyntöön oikeutettujen piiri on poikkeuksellisen laaja, etenkin kun kyseessä on lakiin perustuva oikeus, johon kuuluu patentti- ja rekisterihallituksen velvollisuus tehdä asiasta viipymättä päätös.

Tärkeäkin toiminta voi oleellisesti viivästyä tai häiriintyä, jos toimintaa harjoittavien toimijoiden ja valitusoikeuden omaavien välillä ei ole asianosaisasemaan liittyvää yhteyttä. Tällöin valitusoikeutta on liian helppoa käyttää häiritsemistarkoituksessa. Tällainen tilanne saattaisi vaikuttaa kielteisesti yhteishallinnointiorganisaatioiden tehokkuuteen palvella asiakkaitaan.

Patentti- ja rekisterihallitukselle on 54 §:ssä annettu valvovan viranomaisen yleinen toimivalta, 58 §:ssä määritelty tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus sekä 59 §:ssä säädetty mahdollisuus oma-aloitteisesti antaa huomautus tai varoitus sille, joka rikkoo lakia. Nämä säännökset takaavat riittävät keinot puuttua väärinkäytöksiin, jos sellaisia patentti- ja rekisterihallituksen tietoon tuodaan.

Kopiosto ehdottaa, että oikeus esittää toimenpidepyyntö rajoitettaisiin henkilöihin tai yhteisöihin, jotka ovat yhteishallinto-organisaation jäseniä, ovat antaneet yhteishallinto-organisaatiolle valtuuden, ovat sopimussuhteessa yhteishallinto-organisaatioon tai joiden oikeuksia sanottu menettely tai laiminlyönti loukkaa tai vaarantaa.

65 §
Kielletyt sopimusehdot ja menettelyt

Yhteishallinnointiorganisaatio ei saa soveltaa sopimusehtoa eikä menetellä tavalla, joka on 35 §:n vastainen tai toisena sopijapuolena olevien yhteishallinnointiorganisaation jäsenten, yhteishallinnointiorganisaation edustamien oikeudenhaltijoiden, käyttäjien tai toisten yhteishallinnointiorganisaatioiden kannalta kohtuuton. Kohtuuttomuutta arvioitaessa otetaan huomioon toisen sopijapuolen heikommasta asemasta johtuva suojan tarve ja muut asiaan vaikuttavat seikat.

Oikeudenhaltijan tekemän sopimuksen sovittelusta säädetään tekijänoikeuslain 29 §:ssä ja tekijänoikeuksia koskevien sopimusten sovittelua koskee myös oikeustoimilain 36 §. Kilpailuoikeus soveltuu ja sitä on verraten aktiivisesti sovellettu tekijänoikeusjärjestöjen

toiminnan kohtuullisuuden arviointiin markkinoilla. Tässä yhteydessä järjestöjä on tyypillisesti tarkasteltu määräävän markkina-aseman haltijoina ja arvioitu toiminnan kohtuullisuutta useasta eri näkökulmasta, koskien niin hinnoittelun kuin oikeuksien luovutusten kohtuullisuutta.

Hallituksen esityksen 35 § koskee tekijänoikeuskorvausten kohtuullisuuden arviointia ja siinä käytettäviä kriteerejä. Ehdotuksen 65 § laajentaa yhteishallinnointiorganisaation toimien kohtuullisuusarvioinnin koskemaan käytännössä kaikkia sopimusrelaatioita. Kyseinen sääntely ei liity minkään erityisen ehdotetun lain kohdan (paitsi mainitun 35 §:n) määrittelemään tai sen vastaiseen toimintaan. Säänneltävänä on kohtuuton menettely yleisesti.

Esitetty yleinen, yhteishallinnointiorganisaation kaikkia oikeussuhteita koskeva vaatimus jää sisällöltään kokonaan avoimeksi. Se on periaatteessa avoin valtakirja esittää mihin tahansa näkökulmaan perustuva väite menettelyn kohtuuttomuudesta. Tällaisena se aiheuttaa yhteishallinnointiorganisaatioille oikeudellista epävarmuutta. Mitä tarkkaan ottaen järjestöltä vaaditaan?

Kopiosto ehdottaa, että kyseinen lainkohta poistetaan yhteishallinnointilaista. Se ei ole direktiivin edellyttämä. Lainkohdan määrittelemä organisaation toiminnan arviointi ja sihen liittyvät oikeussuojakeinot toteutuvat jo edellä mainittujen muiden lakien kautta. Ehdotettu uusi yleinen kohtuullisuusarviointi on omiaan aiheuttamaan prosessuaalista epäselvyyttä ja heikentää yhteishallinnointiorganisaatioiden oikeusturvaa. Tekijänoikeuslaissa, oikeustoimilaissa ja kilpailulainsäädännössä on jo monenlaista järjestöjen toimintaa markkinoilla koskevaa yleistä sääntelyä. Perusteluista ei myöskään ilmene, miksi täytyy luoda mainittujen olemassaolevien mekanismien rinnalle vielä uusi järjestely.

Kopiosto esittää, että hallituksen esityksen 65 § poistetaan.

66 §
Kiellon määrääminen

Markkinaoikeus voi kieltää yhteishallinnointiorganisaatiota soveltamasta 65 §:ssä kiellettyä sopimusehtoa tai menettelyä. Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta.
Kielto ja uhkasakko voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa oikeushenkilöön, joka toimii yhteishallinnointiorganisaation lukuun.

Hallituksen esityksen 66 §:ssä säädettäisiin markkinaoikeuden toimivallasta kieltää yhteishallinnointiorganisaatiota soveltamasta 65 §:ssä kielletyksi säädettyä sopimusehtoa tai menettelyä. Säännöstä sovellettaisiin sekä lakiehdotuksen 35 §:n vastaisiin ehtoihin ja menettelyihin että lakiehdotuksen 65 §:n mukaisiin ehtoihin ja menettelyihin, eli kohtuuttomiin ehtoihin ja menettelyihin yleisesti.

Lakiehdotuksen 66 §:n perustelujen mukaan sopimuksen osapuoli voi saattaa sopimusehdon tai menettelyn kohtuullisuuden markkinaoikeuden arvioitavaksi sekä sopimuksen neuvotteluvaiheessa että sopimuksen tekemisen jälkeen. Pidämme viimemainittua tulkintakannanottoa tarpeettomana ja haitallisena. Mikä on se oikeussuojatarve joka edellyttää tuomioistuimen kohtuullisuusharkinnan ulottamisen osapuolten välisiin neuvotteluihin? Valtaosa tekijänoikeusjärjestöjen neuvotteluista käydään elinkeinonharjoittajien kanssa. Niitä koskee jo lain 34 §, joka edellyttää, että järjestöjen on neuvoteltava oikeuksien lisensoinnista vilpittömästi. Lakiehdotukseen sisältyy lukuisia kohtia, joissa oikeudenhaltijoiden ja järjestön suhdetta säännellään yksityiskohtaisesti. Koko

kyseinen yleinen kohtuullisuusvalvontaa koskeva säännös on mielestämme ylimitoitettu ja sen taustalla olevat oikeussuojaintressit on määritelty puutteellisesti tai ne ovat yksilöimättä kokonaan. Erityisen omituinen on mainittu perustelujen kohta, joka näyttäisi ulottavan kohtuullisuusarviointia epämääräisellä tavalla myös neuvotteluprosesseihin.

Lakiehdotuksen mukaan markkinaoikeus voisi sakon uhalla kieltää 35 §:n vastaisen ehdon yksittäisessä sopimuksessa.

Epäselväksi myös jää, mitä markkinaoikeuden määräämästä kiellosta seuraisi. Jos sopimus olisi asianosaisten välillä voimassa, eikä kumpikaan osapuoli irtisanoisi sopimusta ja markkinaoikeus kieltäisi tietyn sopimusehdon soveltamisen, mihin markkinaoikeuden kielto kyseisessä tilanteessa johtaisi? Oikeusjärjestelmään ei sisälly vastaavanlaista kieltosäännöstä. Lakiehdotuksen tavoitteena on vahvistaa tekijöiden itsemääräämisoikeutta ja valinnanvapautta, ei luoda uutta normistoa, joka ulottuu sellaisille alueille, joita ei ole aiemmin säännelty. Lakiehdotuksen perusteluista ei ilmene, miksi täytyy luoda olemassaolevien mekanismien rinnalle vielä uusi järjestely.

Kopiosto ehdottaa, että markkinaoikeuden valtuus kieltää kielletyn sopimusehdon käyttö tulee rajoittaa lain 35 §:ään, jossa säädetään tekijänoikeuskorvausten kohtuullisuudesta ja sen arvioinnissa käytettävistä kriteereistä.

Helsingissä, lokakuun 11. päivänä 2016

Kopiosto ry

Valtteri Niiranen
toimitusjohtaja

Jukka-Pekka Timonen
johtaja, lakiasiat ja edunvalvonta

Lisätietoja: *Johtaja, lakiasiat ja edunvalvonta Jukka-Pekka Timonen, 040 722 8082, jukka-pekka.timonen@kopiosto.fi*

Kopiosto ry on tekijöitä, esittäviä taiteilijoita ja kustantajia edustava tekijänoikeusjärjestö. Kopiosto edustaa erillisillä valtakirjoilla yli 50.000 kotimaista oikeudenomistajaa sekä vastavuoroisuussopimuksien perusteella ulkomaisia oikeudenomistajia. Kopiosto edistää ja valvoo tekijänoikeuslainsäädännön tarkoittamien oikeuksien haltijoiden yhteistä etua oikeuksien käyttöä koskevissa asioissa. Kopioston tehtäviin kuuluu muun muassa myöntää käyttölupia valokopiointiin, teosten digitaaliseen kopiointiin ja välittämiseen oppilaitoksissa ja tieteellisessä tutkimuksessa, opetustallennukseen sekä radio- ja televisio-ohjelmien edelleen lähettämiseen kaapeliverkossa ja yhteisantennijärjestelmissä.